

ედიშერ ფუტკარაძე¹

თინათინ წერეთლის სახელმწიფოსა და სამართლის ინსტიტუტი
სოხუმის სახელმწიფო უნივერსიტეტი

DOI: <https://doi.org/10.52340/sou.2023.19.40>

ადამიანის უფლების დაცვის ზოგიერთი სისხლის სამართლებრივი ასპექტი

აბსტრაქტი. ადამიანის უფლების აღიარება სახელმწიფოს კონსტიტუციით, საერთაშორისო დეკლარაციით განსაზღვრა და კონვენციით გაცხადება ძალზე მნიშვნელოვანია. მაგრამ არანაკლებ მნიშვნელოვანია ადამიანის უფლების სისხლისსამართლებრივი დაცვა. ამ თვალსაზრისით კი საინტერესოა სისხლის სამართლის დაცვის ფუნქციაზე მსჯელობა. მეცნიერებაში გაბატონებული მოსაზრებით სისხლის სამართალს აქვს დაცვის ფუნქცია.

სახელმწიფოსა და საზოგადოების სამართლებრივ განვითარებაზე დამოკიდებული ის თუ რამდენად ითვალისწინებს ადამიანის ამა თუ იმ უფლებას, როგორც სისხლისსამართლებრივად დაცულ უმნიშვნელოვანეს სამართლებრივ სიკეთეს (დანაშაულის ობიექტს). დანაშაულის ცნებასა და ნიშნებს უკავშირდება სამართლებრივი სიკეთისა თუ დანაშაულის ობიექტის, ასევე დანაშაულის ობიექტისა და საგნის (სამართლებრივი სიკეთე და ხელყოფის ობიექტი) და ქმედების ობიექტისა და ქმედების სუბიექტის საკითხი.

ყველა ამ საკითხის აკადემიურად მართებულ გამოკვლევას და სისხლის სამართლის კანონმდებლობასა და სასამართლო პრაქტიკაში გამოყენებას გადამწყვეტი მნიშვნელობა აქვს ადამიანის უფლების სისხლისსამართლებრივი დაცვისათვის.

საკვანძო სიტყვები: ადამიანი, უფლებები, სისხლის სამართალი, დანაშაული, სამართლებრივი სიკეთე, სასამართლო პრაქტიკა, უფლებების დაცვა.

---

¹ ედიშერ ფუტკარაძე, სამართლის დოქტორი, სოხუმის სახელმწიფო უნივერსიტეტის პროფესორი, თ. წერეთლის სახელმწიფოსა და სამართლის ინსტიტუტის უფროსი მეცნიერ-თანამშრომელი.

Edisher Phutkaradze²

Tinatin Tsereteli State and Law Institute // Sokhumi State University

Some Criminal Aspects of Human Rights Protection

Abstract. To recognize human rights by the Constitution of the state, to define by international declaration and to declare by the Convention are very important. But the criminal protection of human rights, is important as well. From this point of view, it is interesting to discuss the function of criminal protection. According to the prevailing view in science, criminal law has a protective function.

Consideration of human rights as the most important legal goods (protected object) is dependent on legal development of state and society. The concept and elements of crime are related to the issue of legal good, object of crime and, object and subject of action. Academic investigation of all these issues and their application in criminal law and case law is crucial for the criminal protection of human rights.

Keywords: Human, rights, criminal law, crime, legal goodness, judicial practice, protection of rights.

შესავალი. ადამიანის უფლების კონსტიტუციური გარანტიის, დეკლარაციით განსაზღვრისა და კონვენციით გაცხადების შემდეგ, არანაკლებ მნიშვნელოვანია მისი სამართლებრივი დაცვა. ადამიანის უფლების სამართლებრივი დაცვის თვალსაზრისით კი ყველაზე მნიშვნელოვანია მისი სისხლისსამართლებრივი დაცვა. აქ საინტერესოა სისხლის სამართლის დაცვის ფუნქცია.

ადამიანის უფლების სისხლისსამართლებრივი დაცვისათვის აუცილებელია მისი აღიარება ქმედების შემადგენლობაში *სამართლებრივ სიკეთედ* ან როგორც ზოგჯერ იურიდიულ ლიტერატურაშია მითითებული *დანაშაულის ობიექტად*. ეს იმიტომ, რომ ადამიანის უფლება არის უმნიშვნელოვანესი სისხლისსამართლებრივად დაცული სამართლებრივი სიკეთე. სამართლებრივი სიკეთისა თუ დანაშაულის ობიექტის საკითხის დაზუსტება ქმედების შემადგენლობაში მნიშვნელოვანია მათი ადგილისა და დანიშნულების სწორი განსაზღვრისათვის და შესაბამისად ადამიანის უფლების სისხლისსამართლებრივად დაცვისათვის.

ადამიანის უფლების სისხლისსამართლებრივად დაცვის თვალსაზრისით საინტერესოა ასევე დანაშაულის ობიექტისა და საგნის (სამართლებრივი სიკეთისა და ხელყოფის ობიექტის) და ქმედების ობიექტისა და ქმედების სუბიექტის საკითხის გამოკვლევა.

---

² **Edisher Putkaradze**, Doctor of Law, Professor of Sokhumi State University, Senior Research Fellow of Tinatin Tsereteli Institute of State and Law.

რა თქმა უნდა, ადამიანის უფლების სისხლისსამართლებრივად დაცვის თვალსაზრისით საყურადღებო და მნიშვნელოვანია ქმედების დანაშაულად კვალიფიკაციისა და სასჯელის დანიშვნის სხვა საკითხებიც, მაგრამ ამჯერად მკითხველის ყურადღებას შევაჩერებთ მხოლოდ ზემოთ აღნიშნული საკითხების გამოკვლევას.

სისხლის სამართლის დაცვის ფუნქციაზე. იურიდიულ მეცნიერებაში აღიარებულია ის ფაქტი, რომ სისხლის სამართალს აქვს დაცვის ფუნქცია. თუმცა შეიძლება არსებობდეს განსხვავებული პოზიცია ამ საკითხთან დაკავშირებით.

სამართალი აწესრიგებს საზოგადოებრივ ურთიერთობებს. საზოგადოებრივი ურთიერთობები მრავალმხრივია, განსაკუთრებით განვითარების თანამედროვე ეტაპზე. შესაბამისად, არსებობს სამართლის სხვადასხვა დარგი, ადრე თუ ახლა ჩამოყალიბებული, რომელიც ურთიერთობების ამა თუ იმ სფეროს არეგულირებს. იგივე ფუნქციას ასრულებს სისხლის სამართალი, თუ მისი დანიშნულება განსხვავებული ანდა განსაკუთრებულია.

ამა თუ იმ საკითხზე ჩვენ შეიძლება გვექონდეს განსხვავებული მეცნიერული დამოკიდებულება და მის შესაბამისად განვმარტოთ იგი, მაგრამ სავალდებულობის თვალსაზრისით მაინც მნიშვნელოვანი საკანონმდებლო, ოფიციალური განმარტებაა. აქ აღარ შევაჩერებ მკითხველის ყურადღებას კანონის, მათ შორის სისხლის სამართლის კანონმდებლობის, ახსნა-განმარტების სხვადასხვა სახესა და მნიშვნელობას. ეს საკითხი საყურადღებოა ასევე ადამიანის უფლებათა სისხლისსამართლებრივი დაცვის თვალსაზრისით.

ჩვენ შევეცდებით ეს საკითხი ცოტა ქვემოთ განვიხილოთ. მეცნიერულად რაც არ უნდა განსხვავებული პოზიცია გვექონდეს, მაინც სავალდებულოა ყველასათვის ოფიციალური, საკანონმდებლო განმარტება. საქართველოს სისხლის სამართლის ამჟამად მოქმედი კოდექსის 1-ლი მუხლის (მუხლი 1-ლი საქართველოს სისხლის სამართლის კანონმდებლობა და მისი მიზანი) მე-3 ნაწილის მიხედვით: „ამ კოდექსის მიზანია დანაშაულებრივი ხელყოფის თავიდან აცილება და მართლწესრიგის დაცვა“ (სისხლის სამართლის კოდექსი 1999/2022).

მართლწესრიგს ქმნის სამართლის სხვადასხვა დარგის ერთობლიობა, რომელიც საზოგადოებრივი ურთიერთობის ამა თუ იმ სფეროს არეგულირებს. სამართლის სხვადასხვა დარგებით მარეგულირებულ, მოწესრიგებულ მართლწესრიგს იცავს სისხლის სამართალი. ამიტომ სისხლის სამართალს აქვს მართლწესრიგის დაცვის ფუნქცია, საზოგადოებრივი ურთიერთობის დანაშაულებრივი ხელყოფისგან დაცვის მიზანი.

ამ ფუნქციის შესასრულებლად, დანაშაულებრივი ხელყოფის თავიდან ასაცილებლად და მართლწესრიგის დასაცავად „საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსი ადგენს სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობის საფუძველს, განსაზღვრავს, თუ რომელი ქმედებაა დანაშაულებრივი, და აწესებს შესაბამის სასჯელს ან სხვა სახის სისხლისსამართლებრივ ღონისძიებას“. ეს საკითხი ასეა გადმოცემული ამჟამად მოქმედი საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 1-ლი მუხლის პირველი ნაწილის მიხედვით.

ამდენად, სისხლის სამართლის ფუნქცია, მიზანი ნათელია - მართლწესრიგის დაცვა. ასევე ნათელია ამ მიზნის მიღწევის საშუალება - სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობის დადგენა, გარკვეულ ქმედებათა დანაშაულებად კვალიფიკაცია (განსაზღვრა) და მათთვის შესაბამისი სასჯელის ან სხვა სახის სისხლისსამართლებრივი ღონისძიებების დაწესება.

თუ კარგად გავიაზრებთ სისხლის სამართლის კოდექსის 1-ლი მუხლის 1-ლი ნაწილის შინაარს, ვნახავთ, რომ ნათლად განსაზღვრულია საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის მიზანი და ამ მიზნის მიღწევის საშუალება. აქვე აღსანიშნავია ის გარემოება, რომ „ეს კოდექსი შეესაბამება საქართველოს კონსტიტუციას, საერთაშორისო სამართლის საყოველთაოდ აღიარებულ პრინციპებსა და ნორმებს“ (სისხლის სამართლის კოდექსის 1-ლი მუხლის მე-2 ნაწილი). ეს ნიშნავს იმას, რომ საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსი უპირველეს ყოვლისა იცავს საქართველოს კონსტიტუციითა და საერთაშორისო სამართლის საყოველთაოდ აღიარებულ პრინციპებსა და ნორმებში გამოხატულ ადამიანის ძირითად უფლებებსა და თავისუფლებებს. სისხლის სამართლის კოდექსის შესაბამისობა კონსტიტუციასა და საერთაშორისო სამართლის საყოველთაოდ აღიარებულ პრინციპებსა და ნორმებთან გულისხმობს იმას, რომ რა ძირითადი ღირებულებებიც აღიარებულია კონსტიტუციასა და საერთაშორისო სამართალში (საერთაშორისო დეკლარაციები, კონვენციები და ა. შ.), დაცულია სისხლისსამართლებრივად. მათ შორის განსაკუთრებით საყურადღებოა კონსტიტუციითა და საერთაშორისო დეკლარაციებით (კონვენციებით) აღიარებული ადამიანის უფლების სისხლისსამართლებრივი დაცვა.

რა თქმა უნდა, სისხლის სამართლის კოდექსი არ შემოიფარგლება მხოლოდ კონსტიტუციითა და საერთაშორისო სამართლით აღიარებული ღირებულებების დაცვით, ის ასევე იცავს კონსტიტუციასა და საერთაშორისო სამართლის საყოველთაოდ აღიარებულ პრინციპებსა და ნორმებთან შესაბამისობაში მყოფი სამართლის სხვა დარგებით მოწესრიგებულ ურთიერთობებს. თუმცა ყველაზე მნიშვნელოვანი ის არის, რომ კოდექსი უნდა შეესაბამებოდეს

„საქართველოს კონსტიტუციას, საერთაშორისო სამართლის საყოველთაოდ აღიარებულ პრინციპებსა და ნორმებს“ და დაიცვას იქ გამოხატული და აღიარებული სხვადასხვა ღირებულება, განსაკუთრებით კი ადამიანის უფლების აღიარება და დაცვა. ადამიანის უფლების დაცვის საკითხში კი სისხლის სამართალი უმნიშვნელოვანესია.

ტრიადის - პიროვნება, საზოგადოება, სახელმწიფო - სისხლისსამართლებრივი დაცვიდან პრიორიტეტულად პიროვნების, ადამიანის აღიარება თუნდაც ფორმალურად მიუთითებს სახელმწიფოს სამართლებრივ განვითარებაზე და მისი მხრიდან ადამიანის სისხლისსამართლებრივი დაცვისათვის განსაკუთრებული მნიშვნელობის მინიჭებაზე. ამ მხრივ საქართველომ საკმაოდ მნიშვნელოვანი ნაბიჯი გადადგა, როდესაც მოქმედ სისხლის სამართლის კოდექსში კერძო ნაწილი იწყება კარით „დანაშაული ადამიანის წინააღმდეგ“ (108 – 176 მუხ.)

ყველა დანაშაული პირდაპირ თუ ირიბად ადამიანის წინააღმდეგ არის მიმართული, მაგრამ ზოგიერთ მათგანს განსაკუთრებული მნიშვნელობა აქვს ადამიანისათვის. ასეთია ის დანაშაული, რომელიც ხელყოფს (იცავს) ადამიანის სიცოცხლეს, ჯანმრთელობას, სქესობრივ თავისუფლებასა და ხელშეუხებლობას, ადამიანის ძირითად უფლებებსა და თავისუფლებებს, ოჯახსა და არასრულწლოვანს.

მოქმედი, დამნაშავე ხელყოფს ან საფრთხეს უქმნის ამ ურთიერთობებს, ღირებულებებს, რაც სისხლისსამართლებრივად დაცულია. ეს ურთიერთობები დაცულია სისხლისსამართლებრივად და გათვალისწინებულია კონკრეტული დანაშაულის ქმედების შემადგენლობაში დაცულ სამართლებრივ სიკეთედ ან/და დანაშაულის ობიექტად. ამ საკითხზე ქვემოთ მოგახსენებთ. ამიტომ ეს ურთიერთობები, ღირებულებები დაცულია დანაშაულის ჩადენით ხელყოფისაგან სისხლის სამართლის კოდექსში, მაგრამ დანაშაულის ჩადენის შემთხვევაში ხელყოფილია დამნაშავის მიერ. ამიტომ აქ ვწერთ დანაშაულის ჩადენასთან დაკავშირებით ურთიერთგამომრიცხავ სიტყვებს, სისხლის სამართალი იცავს და დანაშაული კი ხელყოფს ზემოთ ჩამოთვლილ სამართლებრივ სიკეთეებს თუ დანაშაულის ობიექტს.

არანაკლებ მნიშვნელოვანია სხვა დანაშაულები, რომლებიც ხელყოფს (იცავს) ეკონომიკურ ურთიერთობებს, საზოგადოებრივ უშიშრობასა და წესრიგს, გარემოს დაცვისა და ბუნებრივი რესურსებით სარგებლობის წესს, სახელმწიფოს, სასამართლო ხელისუფლებას, სამხედრო სამსახურს, ან თუნდაც მიმართულია კაცობრიობის მშვიდობის, უშიშროებისა და საერთაშორისო ჰუმანიტარული სამართლის წინააღმდეგ.

სისხლის სამართლის კოდექსის კერძო ნაწილში კონკრეტული ქმედების შემადგენლობათა ჩამოყალიბებით განსაზღვრულია იმ ქმედებათა წრე, რომელიც სისხლისსამართლებრივად დასჯადია. როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ, დანაშაულებრივი ხელყოფის თავიდან ასაცილებლად „საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსი ადგენს სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობის საფუძველს, განსაზღვრავს, თუ რომელი ქმედებაა დანაშაულებრივი, და აწესებს შესაბამის სასჯელს ან სხვა სახის სისხლისსამართლებრივ ღონისძიებას“.

კანონიერების პრინციპიდან გამომდინარე, აქ განსაზღვრულია როგორც დანაშაულებრივ ქმედებათა წრე, ასევე იმ ურთიერთობათა წრე, რაც სისხლისსამართლებრივად დაცულია. ამ შემთხვევაში გარკვეულ ქმედებათა დანაშაულად კვალიფიკაცია არის საშუალება სისხლის სამართლის მიზნის მისაღწევად - მართლწესრიგის დასაცავად. საერთო მართლწესრიგის ყველა ის ნაწილი, რაც დანაშაულებრივი ხელყოფისაგან უნდა იქნეს დაცული, არის სისხლისსამართლებრივად დაცული სამართლებრივი სიკეთე ან როგორც ზოგიერთ იურიდიულ ლიტერატურაში მოიხსენიებენ დანაშაულის ობიექტი. ამიტომ სისხლის სამართლის დაცვის ფუნქციაზე საუბრის შემდეგ ლოგიკური და მიზანშეწონილია სისხლისსამართლებრივად დაცულ სამართლებრივ სიკეთეზე (დანაშაულის ობიექტზე) მსჯელობა. მით უმეტეს, რომ ჩვენი ნაშრომის მიზნიდან გამომდინარე, ჩვენ გვინდა ყველა საკითხი გამოვიკვლიოთ იმ აუცილებელი და საკმარისი მოცულობით, რაც საკმაოდ კარგად წარმოაჩენს ადამიანის უფლების სისხლისსამართლებრივი დაცვის ზოგიერთ საკითხს. გარდა ამისა ადამიანის უფლება (საქართველოს კონსტიტუციითა და საერთაშორისო დეკლარაცია/კონვენციებით აღიარებული ძირითადი უფლებები და თავისუფლებები) სისხლისსამართლებრივად დაცული უმნიშვნელოვანესი სამართლებრივი სიკეთე (დანაშაულის ობიექტია).

ადამიანის უფლება, როგორც უმნიშვნელოვანესი სისხლისსამართლებრივად დაცული სამართლებრივი სიკეთე (დანაშაულის ობიექტი). იურიდიული სპეციალობისათვის შესასწავლი საგნები შეიძლება ორ დიდ ჯგუფად დავყოთ. ესენია წმინდა თეორიულ-დოგმატიკური ხასიათის და პოზიტიური სამართლის. სისხლის სამართალი პოზიტიურ სამართალს მიეკუთვნება. თუმცა ძალიან მნიშვნელოვანია სისხლის სამართლის მეცნიერება, დოგმატიკა თუნდაც პოზიტიური, საკანონმდებლო სისხლის სამართლის განვითარებისათვის.

როგორც პოზიტიური სამართლის სხვა დარგებში, სისხლის სამართალშიც თემატიკა (საკითხები) ორ დიდ ჯგუფად შეიძლება დავყოთ. პირველ

რიგში, ესენია ისეთი თემები, რომლებიც წმინდა თეორიულ-მეცნიერული ხასიათისაა და სისხლის სამართლის კანონმდებლობაში რომელიმე მუხლით მოცემული არ არის. ისინი პირობითად შეიძლება აღვნიშნოთ T-თი (თეორიული). ასეთია, მაგალითად, ბრალის ცნება, მართლწინააღმდეგობის ცნება (და არა მართლწინააღმდეგობის ან ბრალის გამომრიცხველი გარემოებები), ქმედების ობიექტური შემადგენლობის ძირითადი და ფაკულტატური ნიშნები, სუბიექტური შემადგენლობის ნიშნები, ასევე ამ ნიშნების, მაგალითად, მოტივის, მიზნის მნიშვნელობა და ა. შ. ამ და სხვა საკითხების შესახებ არ გვაქვს სისხლის სამართლის კოდექსში რომელიმე მუხლი და შესაბამისად საკანონმდებლო განმარტება. ამიტომ ეს საკითხები მეცნიერული განმარტების საგანს წარმოადგენს და ამ შემთხვევაში მათ სწორად განმარტებას უდიდესი პრაქტიკული მნიშვნელობა აქვს ქმედების დანაშაულად სწორი კვალიფიკაციისათვის და ამ ნიშნით ადამიანის უფლების სისხლისსამართლებრივად დასაცავად.

მეორე მხრივ, სისხლის სამართალში არსებობს ისეთი თემები, რომლებზეც თეორიულ-დოგმატიკური მსჯელობა-მოსაზრებასთან ერთად გვაქვს სისხლის სამართლის კოდექსში კონკრეტული მუხლი. რა თქმა უნდა, მნიშვნელოვანია მეცნიერებაში გაბატონებული შეხედულება ამა თუ იმ სისხლისსამართლებრივ საკითხზე, მაგრამ სავალდებულოობის თვალსაზრისით მნიშვნელოვანი და გადამწყვეტია ოფიციალური, საკანონმდებლო განმარტება. ასეთ დროს უნდა გავითვალისწინოთ კანონმდებლის პოზიცია. ჩვენ შეიძლება მოვიჩინოთ ან გავაკრიტიკოთ კოდექსის რომელიმე მუხლის შინაარსი, მაგრამ ნორმის განმარტებისა და მით უმეტეს შეფარდებისას, უნდა დავეყრდნოთ საკანონმდებლო, ოფიციალურ პოზიციას. ასეთ დროს მნიშვნელოვანია ადამიანის უფლების დასაცავად ნორმის შინაარსის სწორად გაგება და შესაბამისად სწორად გამოყენება - შეფარდება. ასეთ საკითხს წარმოადგენს, მაგალითად, სისხლის სამართლის კოდექსის მოქმედების ფარგლები, მიზეზობრივი კავშირი, განზრახი დანაშაული, გაუფრთხილებელი დანაშაული და ა. შ. ეს საკითხები აქტუალურია მეცნიერებაში, მაგრამ მათთან დაკავშირებით პასუხი გვაქვს სისხლის სამართლის კოდექსში. ამიტომ რაც არ უნდა განსხვავებული და თუნდაც, ჩვენის აზრით „გონივრული“ შეხედულება გვქონდეს ასეთ საკითხზე, მაინც უნდა დავეყრდნოთ კანონმდებლობას და მისი შინაარსის სწორად გაგება - განმარტებაზე ვიზრუნოთ. ესეც არის ადამიანის უფლების სისხლისსამართლებრივი დაცვის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი ფორმა.

ასეთი საკითხები, რომლებიც საკანონმდებლოდ სისხლის სამართლის კოდექსის ცალკეულ მუხლში გვაქვს ჩამოყალიბებული შეიძლება პირობით

აღვნიშნოთ K-თი (კანონისმიერი, კანონით გათვალისწინებული). ასეთი თემები საკმაოდ ბლომად გვხვდება სისხლის სამართლის ზოგად ნაწილში, მაგრამ ასეთია მთლიანად კერძო ნაწილი, რადგან როგორც კანონიერების პრინციპშია მოცემული: „არ არსებობს დანაშაული კანონის გარეშე“, „nullum crimen sine Lege“, ანდა გერმანული „kein Verbrechen ohne Strafe“.

თუ კარგად გავიაზრებთ სისხლის სამართლის ზოგადი და კერძო ნაწილის სპეციფიკას, T თემები გვხვდება მხოლოდ ზოგად ნაწილში, K თემები კი ნაწილობრივ ზოგად ნაწილში და მთლიანად კერძო ნაწილში. კანონიერების პრინციპიდან გამომდინარე, კერძო ნაწილში უნდა იყოს მხოლოდ K ტიპის საკითხები. მხოლოდ კანონით გათვალისწინებული კონკრეტული შემადგენლობები. ეს ადამიანის უფლების სისხლისსამართლებრივი დაცვის ერთგვარი გარანტიაა. მაგრამ ადამიანის უფლების დასაცავად აქ სასიცოცხლოდ მნიშვნელოვანია ამ შემადგენლობების მნიშვნელობის სწორი განმარტება. ამ საკითხს ჩვენ ქვემოთ შევხებით.

კერძო ნაწილით გათვალისწინებული ქმედების შემადგენლობის სწორად გასაგებად და გამოსაყენებლად აუცილებელია ზოგადი ნაწილის თემატიკის ცოდნა, რომელთაგანაც, როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ, ზოგი T ტიპისაა და ზოგი კი K ტიპის.

T - თემებთან მიმართებაში იურისტი აკადემიურად უფრო მეტად თავისუფალია და შეიძლება დაასაბუთოს თავისი შეხედულების ვარგისიანობა - უპირატესობა. თუნდაც ეს შეხედულება კონკრეტულ დროსა და ადგილას გაბატონებულ შეხედულებას ეწინააღმდეგებოდეს და ალტერნატიულ მეცნიერულ უმცირესობას წარმოადგენდეს. ზოგიერთი T-თემასთან დაკავშირებით ქართულ იურიდიულ ლიტერატურაშიც არსებობს საკმაოდ განსხვავებული დამოკიდებულება. ეს ხშირად აისახება არა მხოლოდ სასწავლო პროცესზე, არამედ სასამართლო პრაქტიკაშიც.

T-ტიპის თემების სწორ მეცნიერულ გააზრებას და სასამართლო პრაქტიკაში დანერგვას ძალიან დიდი მნიშვნელობა აქვს ადამიანის უფლების სისხლისსამართლებრივად დასაცავად.

K-ტიპის თემებზე ძირითადი პასუხისმგებლობა ეკისრება კანონმდებელს და მეცნიერებასა და მით უმეტეს სასამართლოს რჩება მხოლოდ მათი სწორად განმარტება-გაგების და გამოყენების ვალდებულება. აქ ადამიანის უფლების სისხლისსამართლებრივად დასაცავად მნიშვნელოვანია ჯერ კანონმდებლის მიერ ადამიანის უფლების დამცველი ნორმების (მუხლის) გათვალისწინება, შემდეგ კი მისი სწორი განმარტება და გამოყენება-შეფარდება.

ამდენად, ადამიანის უფლების სისხლისსამართლებრივად დასაცავად მნიშვნელოვანია სისხლის სამართლის კოდექსის როგორც საკანონმდებლო, ისე სასამართლო და მეცნიერული განმარტება.

კანონიერების პრინციპიდან გამომდინარე, მნიშვნელოვანია კანონმდებელმა სწორად განსაზღვროს საზოგადოების ურთიერთობათა და ადამიანის უფლებათა ის წრე, რომელსაც სისხლისსამართლებრივად იცავს. საზოგადოებისა და სახელმწიფოს განვითარების ან/და სისხლის სამართლის პოლიტიკის ცვლილების შესაბამისად შეიძლება შეიცვალოს სისხლისსამართლებრივად დაცული საზოგადოების ურთიერთობის წრე, მაგრამ ყოველთვის უნდა იყოს დაცული ადამიანის უფლება.

სისხლისსამართლებრივად დაცულ ურთიერთობათა წრეს, სამართლებრივ სიკეთეთა თუ დანაშაულის ობიექტს განსაზღვრავს კანონმდებელი (კანონიერების პრინციპი). კანონმდებლობით განსაზღვრულია, თუ რა არის სისხლისსამართლებრივად დაცული. მაგრამ არ არის სისხლის სამართლის კოდექსით განსაზღვრული სისხლისსამართლებრივად დაცული ურთიერთობის სახელწოდება - სისხლისსამართლებრივად დაცული სიკეთე თუ დანაშაულის ობიექტი. ამას არსებითი მნიშვნელობა არც უნდა მივანიჭოთ. მთავარია ის, რომ კანონმდებელი მათ იცავს დანაშაულებრივი ხელყოფისაგან და მათზე დაყრდნობით აგებს კერძო ნაწილით გათვალისწინებულ კონკრეტულ შემადგენლობებს. დამნაშავე კი ხელყოფს ან საფრთხეს უქმნის სისხლის სამართლის კოდექსით დაცულ ამ ღირებულებებს, რომელთაგან ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი ადამიანის უფლებაა.

მამასადაძამე, კანონმდებელმა განსაზღვრა ის თუ რას იცავს სისხლის-სამართლებრივად დანაშაულის ხელყოფისაგან, მაგრამ არ განსაზღვრა მისი სახელწოდება K - საკითხების მსგავსად და ის T- კატეგორიის თემებს მიაკუთვნა. ამიტომ ამ თემაზე ქართულ იურიდიულ ლიტერატურაში სხვადასხვა მოსაზრება არსებობს, როგორც T ტიპის თემაზე. ალბათ ინტერესმოკლებული არ იქნება ამ საკითხის განხილვა.

სამართლებრივი სიკეთე თუ დანაშაულის ობიექტი?!

ამ ბოლო პერიოდში ქართულ იურიდიულ ლიტერატურაში შეინიშნება ერთი და იგივე ცნებების სხვადასხვა ტერმინით გადმოცემის ტენდენცია. თუ ცნების სხვადასხვა ტერმინით, ფორმით გადმოცემა არ ცვლის გადმოსაცემი ცნების მნიშვნელობას, შინაარსს, მაშინ შეიძლება ვიყოთ აკადემიურად თავისუფალი და ჩვენი შეხედულებისამებრ გამოვიყენოთ ესა თუ ის ტერმინი, ფორმა. აქ ვგულისხმობ T კატეგორიის საკითხებს, რომლებსაც სისხლის სამ-

რთლის კოდექსში კონკრეტული მუხლი არ ეთმობა. თუ K კატეგორიის საკითხია, მაშინ ჩვენს პოზიციაზე მეტად საკანონმდებლო განმარტებაა მნიშვნელოვანი. მაგრამ T - კატეგორიის საკითხებთან მიმართებაში, სადაც აკადემიურად დამოუკიდებლობის ხარისხი მაღალია, ასევე მაღალია მათი შინაარსის სხვადასხვა ფორმით გადმოცემის ალბათობაც.

შინაარსისა და ფორმის ურთიერთდამოკიდებულების მიხედვით მნიშვნელოვანია რაიმე T საკითხის შინაარსისა და მნიშვნელობის სწორად განსაზღვრა და მის გადმოსაცემად შესაბამისი ადეკვატური ფორმის შერჩევა. რა უფრო მნიშვნელოვანია „იმის“ განსაზღვრა, თუ რა უნდა იყოს სისხლისსამართლებრივად დაცული თუ იმის დაზუსტება რას დავარქმევთ მას - სამართლებრივ სიკეთეს თუ დანაშაულის ობიექტს? ალბათ უფრო პრიორიტეტულია იმის დადგენა, თუ რა იქნება/უნდა იყოს სისხლისსამართლებრივად დაცული. ეს ერთ-ერთი ფუნდამენტური საკითხია. განსაზღვროს ის, თუ რა არ უნდა იყოს დანაშაულებრივად ხელყოფილი.

მართალია სისხლის სამართლის სამართალში მიზანშეწონილი არ არის ნაცვალსახელების გამოყენება და საჭიროა ყველაფერს შინაარსთან ერთად ადეკვატური ფორმა მოეძებნოს და თავისი სახელი დაერქვას, მაგრამ ზოგჯერ ფორმაზე შეუთანხმებლობის გამო (რომ აღარაფერი ვთქვათ შინაარსზეც) უპრიანია სანამ შევთანხმდებოდეთ ისევ ნაცვალსახელით მოვისხენიოთ.

სისხლის სამართლის დაცვის ფუნქციიდან გამომდინარე, ის რაც სისხლისსამართლებრივად დაცულია, განსაზღვრულია კანონმდებლის მიერ (კანონიერების პრინციპი). მაგალითად, ადამიანის სიცოცხლე დაცულია დანაშაულებრივი ხელყოფისაგან და ამის გამო სისხლის სამართლის კოდექსში საკანონმდებლოდ ჩამოყალიბებულია მკვლელობის არაერთი (მათ შორის მარტივი, კვალიფიციური და პრივილეგირებული) შემადგენლობა, რომელიც სიცოცხლეს ითვალისწინებს იმ ნიშნად, რომლის დასაცავადაც ჩამოყალიბებულია ესა თუ ის კონკრეტული შემადგენლობა.

ზოგიერთი ავტორის აზრით, მკვლელობის შემადგენლობაში სიცოცხლე არის დაცული სამართლებრივი სიკეთე, ხოლო ადამიანი ქმედების ობიექტი (ტურავა, 2011: 22). პროფ. მ. ტურავა სამართლებრივი სიკეთისა და ქმედების ობიექტის ურთიერთდამოკიდებულებაზე მსჯელობისას განიხილავს სამ ვარიანტს და აღნიშნავს, რომ: 1. ისინი ერთმანეთის იდენტურია; 2. მათ შორის არსებობს შინაარსობრივი, მაგრამ არა ფორმალური იგივეობა და 3. სამართლებრივი სიკეთე და ქმედების ობიექტი განსხვავდება ერთმანეთისგან (ტურავა, 2011: 22).

აღსანიშნავია, რომ ამ საკითხზე მსჯელობისას პროფ. მ. ტურავა ძირითადად ეყრდნობა გერმანულ იურიდიულ ლიტერატურას. სამართლებრივი სიკეთისა და ქმედების ობიექტის განსხვავების საილუსტრაციოდ მ. ტურავას მოჰყავს ასეთი მაგალითი: ასე, მაგალითად, ქურდობის (სსკ-ის 177-ე მუხლი) ქმედების ობიექტია „სხვისი მოძრავი ნივთი“, მაგრამ დაცულ სამართლებრივი სიკეთეს წარმოადგენს „საკუთრება“ და „მფლობელობა“. ასევე, ყალბი დოკუმენტის დამზადების დროს ქმედების ობიექტია გაყალბებული დოკუმენტი (სსკ-ის 362-ე მუხლი), მაგრამ დაცულ სამართლებრივ სიკეთეს წარმოადგენს მმართველობის დადგენილი წესი (ტურავა, 2011: 22-23).

ქურდობასთან დაკავშირებული მსგავსი მაგალითის მოშველიებისას პროფ. გ. ნაჭყებია სხვა ტერმინებს, ფორმას იყენებს და შეიძლება ითქვას, რომ მათ სხვა მნიშვნელობასაც ანიჭებს. ასე, მაგალითად, „სხვისი მოძრავი ნივთი ამ შემთხვევაში არის *ქმედების საგანი* (გ. ნ.), ხოლო ქურდობის, როგორც დანაშაულებრივი ქმედების *ობიექტია საკუთრება*“ (ნაჭყებია, 2016: 118).

ის, რაც სისხლისსამართლებრივად ხელყოფილია (სამართლებრივი სიკეთე თუ დანაშაულის ობიექტი) და ის რაზე ზემოქმედებითაც (ქმედების ობიექტი თუ ქმედების საგანი) ხელყოფილია ეს სისხლისსამართლებრივად დაცული (სამართლებრივი სიკეთე თუ ქმედების ობიექტი), როგორც ვხედავთ სხვადასხვა ფორმით არის ჩამოყალიბებული, მაგრამ თუ კარგად გავიაზრებთ, ერთი და იგივე შინაარსის გადმოცემას ემსახურება.

არსებითი მნიშვნელობა არ ექნება იმას, თუ რას დავარქმევთ „სხვისი მოძრავ ნივთს“ ქმედების ობიექტს თუ ქმედების საგანს. მთავარია, რომ სწორად განვსაზღვროთ მისი ადგილი და მნიშვნელობა ქმედების შემადგენლობაში და შესაბამისად, ქმედების დანაშაულად კვალიფიკაციისას სხვისი მოძრავი ნივთის ხელყოფით, მასზე ზემოქმედებით უნდა მოხდეს ქურდობის შემადგენლობით დაცული ობიექტის, ან როგორც აღნიშნულია ზოგიერთ ლიტერატურაში, სამართლებრივი სიკეთის - საკუთრების უფლების ხელყოფა.

როგორც საკუთრება ქურდობისას, ასევე, სიცოცხლე მკვლელობისას არის დანაშაულის ობიექტი, დაცული სამართლებრივი სიკეთე. ეს არის ის ინტერესები, რომლის დასაცავადაც საკანონმდებლო ხდება კონკრეტული ქმედების (ქურდობის თუ მკვლელობის) დანაშაულის კვალიფიკაცია.

ამიტომ არსებითი მნიშვნელობა არ უნდა მივანიჭოთ იმას, თუ რას დავარქმევთ სიცოცხლეს ანდა საკუთრებას დანაშაულის (ქმედების) შემადგენლობის ნიშნების დახასიათებისას. მთავარია სწორად განვსაზღვროთ მისი მნიშვნელობა და ადგილი ქმედების დანაშაულის კვალიფიკაციისათვის, რომელიც სწორედ მის დასაცავად ხდება.

როგორც უკვე აღვნიშნეთ, ეს არის T კატეგორიის საკითხი და ამიტომ ყველა მოსაზრებას აქვს არსებობის უფლება. აქვე საყურადღებოა ისიც, თუ რომელი ფორმა იქნება უფრო მეტად გაზიარებული იურიდიულ ლიტერატურაში ამ შინაარსის გადმოსაცემად.

დანაშაულის ობიექტის საკითხი ქართულ იურიდიულ ლიტერატურაში საკმაოდ ადრე დამუშავდა და კარგად არის ცნობილი. დანაშაულის ოთხნიშნოვანი დაყოფისას (დანაშაულის ობიექტი, დანაშაულის ობიექტური მხარე, დანაშაულის სუბიექტი, დანაშაულის სუბიექტური მხარე) დანაშაულის ობიექტი ყოველთვის ცალკე საკითხად იყო გამოყოფილი და გადმოცემული (იხ. მაგ. სისხლის სამართლის ზოგადი ნაწილის 2007 წლის სახელმძღვანელო, გვ. 110-114 და ადრე გამოცემული სახელმძღვანელოები).

ბოლო პერიოდში გამოცემულ სახელმძღვანელოებში, დანაშაულის სამნიშნოვანი დაყოფის (ქმედების შემადგენლობა, მართლწინააღმდეგობას და ბრალი) გაზიარების გავლენით, დანაშაულის ობიექტის ნაცვლად გამოიყენება ქმედების ობიექტი (ოღონდ არა იმ მნიშვნელობით, რაც ადამიანს ანდა სხვის მოძრავ ნივთს - ქმედების საგანს გულისხმობს) და ზოგჯერ მისი მნიშვნელობა და ადგილი მეცნიერულ დავას იწვევს. პროფ. გ. ნაჭყებია დანაშაულის ცნების თავის დახასიათებისას ბოლო პარაგრაფად გადმოგვცემს ქმედების სუბიექტისა და ობიექტის თემას (ნაჭყებია, 2016: 118-119).

როგორც უკვე აღვნიშნეთ, ადრე გამოცემულ სახელმძღვანელოებში და საერთოდ იურიდიულ ლიტერატურაში გამოიყენებოდა „დანაშაულის ობიექტი“. დოქტ. გ. ხუროშვილი დანაშაულის ობიექტის დახასიათებისას აღნიშნავს, რომ „დანაშაულის ობიექტი არის სამართლებრივი სიკეთე, რომელსაც დანაშაულის ჩადენის შედეგად მიადგა ან შეიძლება მიადგეს ზიანი“ (სისხლის სამართლის ზოგადი ნაწილი/სახელმძღვანელო 2007: 110).

ამ მოსაზრების მიხედვით „დანაშაულის ობიექტი არის სამართლებრივი სიკეთე“. და თუ ეს ასეა, მაშინ არსებითი მნიშვნელობა არ უნდა მივანიჭოთ იმას, თუ როგორ, რა ფორმით გამოვხატავთ მის შინაარსს. როგორც იმავე სახელმძღვანელოშია აღნიშნული „დანაშაულის ობიექტად ჩაითვლება მხოლოდ ის სამართლებრივი სიკეთე, რომელსაც დანაშაულის ჩადენის შედეგად ადგება ზიანი ანუ იგი არის სისხლის სამართლის დაცვის ობიექტი“ (სისხლის სამართლის ზოგადი ნაწილი/სახელმძღვანელო 2007: 110).

თუ ამ მსჯელობას გავიზიარებთ, დანაშაულის ობიექტი და სამართლებრივი სიკეთე ერთი და იგივეა, ოღონდ სხვადასხვა ფორმით გადმოცემული. მართლაც, არ აქვს არსებითი მნიშვნელობა იმას, თუ რას დავარქმევთ სიცოც-

ხლეს მკვლელობის დროს - დაცულ სამართლებრივ სიკეთეს თუ სისხლის სამართლის დაცვის ობიექტს. მთავარია ის, რომ სიცოცხლე მკვლელობის შემადგენლობით გათვალისწინებულია როგორც სისხლისსამართლებრივად დაცული ადამიანის უფლება.

სამართლიანად აღნიშნავს გ. ხუროშვილი, რომ „დანაშაულის ობიექტი ქმედების ობიექტური შემადგენლობის აუცილებელი ნიშანია. არ არსებობს არც ერთი დანაშაული (მკვლელობა, ბანდიტიზმი, საბოტაჟი და ა. შ.), რომელსაც არ ჰქონდეს ხელყოფის უშუალო ობიექტი“ (სისხლის სამართლის ზოგადი ნაწილი/სახელმძღვანელო 2007: 111). რა თქმა უნდა, დანაშაულის ხელყოფის ობიექტის, სამართლებრივი სიკეთის სისხლისსამართლებრივი დაცვისათვის ხდება ქმედების დანაშაულის კვალიფიკაცია. ამიტომ მისი გათვალისწინების გარეშე ქმედების დანაშაულად კვალიფიკაცია ვერ მოხდება. აქ იგულისხმება ქმედების (დანაშაულის) ობიექტი, სამართლებრივი სიკეთე (სიცოცხლე, ჯანმრთელობა, საკუთრება და ა. შ.) და არა ქმედების საგანი (ქმედების ობიექტი ზოგიერთი ავტორის მიხედვით, მაგალითად, ადამიანი, სხვისი მოძრავი ნივთი, გაყალბებული დოკუმენტი და ა. შ.).

დანაშაულის ობიექტი, სამართლებრივი სიკეთე დანაშაულისათვის აუცილებელია, რასაც ვერ ვიტყვით ქმედების საგანზე/ობიექტზე, რომელიც არ არის ყველა შემადგენლობაში საკანონმდებლოდ გათვალისწინებული და მის გარეშეც შესაძლებელია სამართლებრივი სიკეთის ხელყოფა. მაგრამ სამართლებრივი სიკეთის, დანაშაულის ობიექტის გარეშე დანაშაული არ არსებობს. სისხლისსამართლებრივად დაცულია არა ქმედების საგანი ანდა ქმედების ობიექტი, არამედ მათზე ზემოქმედებით ხელყოფილი დანაშაულის ობიექტი/-სამართლებრივი სიკეთე. ასე, მაგალითად ქურდობისას დაცულია არა სხვისი მოძრავი ნივთი, 100 ლარი, არამედ ამ ნივთზე საკუთრება, თორემ ეს ნივთი შეიძლება სხვის ხელში აღმოჩნდეს და მას არავითარი ზიანი არ მიადგეს ფიზიკურად. როგორც სამართლიანად აღნიშნავს გ. ხუროშვილი, „სისხლის სამართლის მეცნიერებაში ტრადიციულად ერთმანეთისაგან გამიჯნავენ დანაშაულის ობიექტის შემდეგ სახეებს: ზოგადი, გვარეობითი, სახეობითი და უშუალო ობიექტი“ (სისხლის სამართლის ზოგადი ნაწილი/სახ. 2007: 111).

აქ აღარ შევუდგებით დანაშაულის ზოგადი, გვარეობითი და სახეობითი ობიექტის დახასიათებას, აღვნიშნავთ მხოლოდ, რომ „დანაშაულის უშუალო ობიექტი - ეს არის ის სიკეთე, რასაც ხელყოფს კონკრეტული დანაშაული. დანაშაულის უშუალო ობიექტი ყველა დანაშაულის ობიექტური შემადგენლობის სავალდებულო ელემენტია. სწორედ უშუალო ობიექტის მიხედვით

ხდება დანაშაულის სწორი კვალიფიკაცია, მისი გამიჯვნა სხვა დანაშაული-საგან“ (სისხლის სამართლის ზოგადი ნაწილი/სახელმძღვანელო 2007: 112).

ცოტა ქვემოთ ავტორი ასევე გვთავაზობს დანაშაულის საგნის განმარტებას „დანაშაულის საგანი-არის კონკრეტული დანაშაულის შემადგენლობით გათვალისწინებული მატერიალური ნივთი, რომელზეც ზემოქმედების გზითაც დამნაშავე ხელყოფს დანაშაულის ობიექტს. მაგალითად, ტელეფონის ყაჩაღური თავდასხმით დაუფლებისას ტელეფონი არის დანაშაულის საგანი, ხოლო ობიექტი არის სხვისი საკუთრების უფლება ტელეფონზე“ (სისხლის სამართლის ზოგადი ნაწილი/სახელმძღვანელო 2007: 113). როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ, დანაშაულის ობიექტისა და დანაშაულის საგნის ნაცვლად გამოიყენება ქმედების საგანი და ქმედების ობიექტი, ოღონდ იმ მნიშვნელობის გამოსახატავად, რაც დანაშაულის ობიექტსა და დანაშაულის საგანს ჰქონდა (ნაჭყებია, 2016: 118).

როგორც ვნახეთ, ჩვენ გვხვდება დღეს იურიდიულ ლიტერატურაში „ქმედების ობიექტის“ გამოყენების შემთხვევები, მაგრამ მათ აქვთ სულ სხვა მნიშვნელობა და ისინი გულისხმობენ იმ შინაარსს, რასაც სხვა სახელმძღვანელოებში სხვა ავტორებთან დანაშაულის საგანი, ქმედების საგანი ითვალისწინებს, მაგალითად, სხვისი მოძრავი ნივთი, გაყალბებული დოკუმენტი და ა. შ. (ტურავა 2011: 22-23).

იქ სადაც საკუთრებას ჰქვია ქმედების (დანაშაულის) ობიექტი, რომელიც დაცულია სისხლისსამართლებრივად, „სხვის მოძრავ ნივთს“, რომელზე ზემოქმედებითაც ხდება საკუთრების ხელყოფა, დანაშაულის საგანი ეწოდება. სხვა ფორმით კი სადაც საკუთრებას ჰქვია სამართლებრივი სიკეთე, მაშინ მისი ხელყოფისათვის აუცილებელია ქმედების ობიექტი და ასეთ დროს სხვისი მოძრავი ნივთი არის სწორედ ეს ქმედების ობიექტი, რომელზე ზემოქმედების გარეშეც შეუძლებელია საკუთრების ხელყოფა.

მამასადამე, ქურდობის შემადგენლობის დანაშაულად საკანონმდებლო კვალიფიკაციით დაცულია საკუთრება, რომელსაც შეიძლება ვუწოდოთ დანაშაულის ობიექტი ანდა სამართლებრივი სიკეთე. ქურდობის შემადგენლობით დაცული საკუთრების დანაშაულებრივი ხელყოფა შესაძლებელია მხოლოდ სხვის მოძრავ ნივთზე ზემოქმედებით, მისი მართლსაწინააღმდეგო მისაკუთრების მიზნით დაუფლებით. სხვის მოძრავ ნივთს შეიძლება ვუწოდოთ ქმედების ობიექტი ანდა დანაშაულის საგანი. ამით ფორმის შეცვლით ქმედების შემადგენლობასი ქმედების დანაშაულის კვალიფიკაციისას საკუთრებისა და სხვისი მოძრავი ნივთის მნიშვნელობა და შინაარსი არ იცვლება. სა-

კუთრებისა და სხვისი მოძრავის ნივთის დანიშნულება გამიჯნულია ქურდობის ქმედების დანაშაულის კვალიფიკაციისას. ასეა მკვლელობის ქმედების დანაშაულის კვალიფიკაციისას. სიცოცხლე არის დანაშაულის ობიექტი/სამართლებრივი სიკეთე, ხოლო ადამიანი ქმედების ობიექტი, დანაშაულისა საგანი. რადგან ფორმის, სახელწოდების (დანაშაულის ობიექტი თუ სამართლებრივი სიკეთე/დანაშაულის საგანი თუ ქმედების ობიექტი) შეცვლა არ იწვევს შინაარსის მნიშვნელობის შეცვლას, და მის სწორად გადმოცემას მაინც ემსახურება, მაშინ ფორმის ცვლილებას დიდი მნიშვნელობა არ უნდა მიენიჭოს. მაგრამ თუ ფორმის ცვლილება გავლენას ახდენს შინაარსზეც, მაშინ მეტი ყურადღება და დაფიქრება გვმართებს. მაგალითად, ერთი და იგივე მნიშვნელობა აქვს დანაშაული შემადგენლობას და ქმედების შემადგენლობას? ეს საკითხი საკმაოდ სადაო და დამაფიქრებელია.

დანაშაულის ოთხწევროვანი დაყოფის მიხედვით დანაშაულის ცნება და დანაშაულის შემადგენლობა ერთი და იგივეა, რადგან დანაშაულის შემადგენლობაში შედის დანაშაულის ყველა ნიშანი (დანაშაულის ობიექტი, დანაშაულის სუბიექტი, დანაშაულის ობიექტური მხარე, დანაშაულის სუბიექტური მხარე).

ამისგან განსხვავებით, დანაშაულის სამნიშნოვანი დაყოფის დროს (ქმედების შემადგენლობა, მართლწინააღმდეგობა და ბრალი) ქმედების შემადგენლობაში არ შედის დანაშაულის ყველა ნიშანი და ამდენად დანაშაულის ცნება და ქმედების შემადგენლობა ერთი და იგივე არ არის. თუ დანაშაულს აღვნიშნავთ D-თი, ქმედების შემადგენლობას - Q-თი, მართლწინააღმდეგობას M-ით და ბრალს B-ით, მაშინ: $D = Q + M + B$

ასეთ შემთხვევაში კი $D > Q$, რაც ნიშნავს იმას, რომ დანაშაულის ცნება მეტია ქმედების შემადგენლობაზე. აქედან გამომდინარე დანაშაულის შემადგენლობა და ქმედების შემადგენლობა ერთი და იგივე მნიშვნელობის არ გამოდის. ამიტომ მათი გამოყენებისას ფორმასთან ერთად შინაარსიც უნდა გავითვალისწინოთ. იგივე შეიძლება ვერ ვთქვათ დანაშაულის ობიექტთან და სამართლებრივ სიკეთესთან მიმართებაში. აქ მათი გამოყენება მნიშვნელობას არ ცვლის, თუმცა გასათვალისწინებელია დანაშაულის რომელი მოდელის გადმოსაცემად გვინდა ამ ცნებების გამოყენება.

ბოლო პერიოდის ქართულ იურიდიულ ლიტერატურაში შეინიშნება გერმანული დოგმატიკის გავლენა და შესაბამისად იქაური ტერმინების თარგმნა - გადმოტანა. ამ საკითხზე ჩვენ ზემოთ უკვე აღვნიშნეთ. თუმცა აუცილებლობის შემთხვევაში შეიძლება და ჩვენც უნდა მოვახდინოთ მათი ციტირება.

ცნობილი გერმანელი კრიმინალისტი პროფ. კ. როქსინი და სხვები თავიანთ ნაშრომებში სათანადო ყურადღებას უთმობენ სამართლებრივი სიკეთისა და ქმედების ობიექტის გამიჯვნის საკითხს. კ. როქსინი აღნიშნავს, რომ „სამართლებრივი სიკეთე უნდა გავმიჯნოთ კონკრეტული ქმედების ობიექტისგან“ (Claus Roxin 2006: 33). ასევე საინტერესოა პროფ. კ. როქსინის მსჯელობა სამართლებრივი სიკეთისა და ქმედების ობიექტის განსხვავება - გამიჯვნაზე მკვლევლობისა და ყალბი საბუთების დამზადების დროს, რომელიც ასევე გადმოცემული აქვს პროფ. მ. ტურავას (Claus Roxin 2006: 33; ტურავა, 2011: 22). ამიტომ აქ ამ საკითხის განხილვა-დახასიათებას აღარ შევუდგებით.

ერთობ საინტერესოა კ. როქსინის მოსაზრება სამართლებრივი სიკეთის ცნებასთან დაკავშირებით. ეს საკითხი დღესაც საკამათოა გერმანულ იურიდიულ ლიტერატურაში (იხ. კ. როქსინის დასახელებული ნაშრომი, რომელშიც სპეციალური პუნქტია გამოყოფილი ამ საკითხთან დაკავშირებით: Der Streit um den Rechtsgutsbegriff, **Claus Roxin 2006: 14-15**).

კ. როქსინის ნაშრომში მოცემულია სამართლებრივი სიკეთის სხვა გერმანელი ავტორების მიერ შემოთავაზებული სხვადასხვა განმარტება, მაგალითად, „სისხლისსამართლებრივად დაცული ინტერესები“ მაურახი, ციპფი, „სოციალური წესრიგის სამართლებრივად დაცული აბსტრაქტული ღირებულება - იმპეკი/ვაიგენდი, დაზიანებადი ან/და დაცვადი გარემოებები - კიოლესი და ა. შ. (Claus Roxin 2006: 14). სამართლებრივი სიკეთის განსხვავებული განმარტების გადმოცემას ვხვდებით ნაშრომის სხვა გვერდზე (Claus Roxin 2006: 34).

ჩვენ შეგვიძლია განვიხილოთ სხვა ავტორთა ნაშრომები ამ საკითხთან დაკავშირებით, მაგრამ ყველა მათგანი ძირითადად მიუთითებს იმაზე, რომ ის, რაც დანაშაულებრივი ხელყოფისგან დაცულად არის გამოცხადებული, ესაა სამართლებრივი სიკეთე.

როდესაც ჩვენ ვიცავთ სისხლის სამართლის კოდექსში და დაცვადად ვაცხადებთ სამართლებრივ სიკეთეს, დღის წესრიგში დგება მისი ქმედების ობიექტისგან გამიჯვნის საკითხი. ამ თემას განიხილავენ თავიანთ ნაშრომებში ცნობილი გერმანელი კრიმინალისტები. იგივე პროფ. კ. როქსინი ცალკე გამოყოფს სამართლებრივი სიკეთისა და ქმედების ობიექტის საკითხს. Rechtsgut und Handlungsobjekt (სამართლებრივი სიკეთე და ქმედების ობიექტი) განხილულია ნაშრომის 33-34-ე გვერდებზე. მსგავსების მიუხედავად, ერთმანეთში არ უნდა ავურიოთ და ერთმანეთისგან უნდა გავმიჯნოთ სამართლებრივი სიკეთე და ქმედების ობიექტი/დანაშაულის ობიექტი და დანაშაულის საგანი.

ადამიანის უფლების, როგორც სისხლისსამართლებრივად დაცული სიკეთის/ობიექტის დასაცავად, სამართლებრივი სიკეთისა და ქმედების ობიექტის გამიჯვნას აქვს როგორც თეორიულ-საკანონმდებლო, ისე პრაქტიკული მნიშვნელობა ქმედების დანაშაულად კვალიფიკაციისათვის.

დანაშაულის ობიექტი და საგანი (სამართლებრივი სიკეთე და ხელყოფის ობიექტი). სამართლებრივი სიკეთის ხელყოფისათვის ზოგჯერ აუცილებელია დანაშაულის საგნის, ხელყოფის ობიექტის ხელყოფა. სისხლის სამართლით დაცული ადამიანის ბევრი ზოგიერთი უფლების ხელყოფა შეუძლებელია ადამიანზე უშუალო ზემოქმედების გარეშე. როგორც იურიდიულ ლიტერატურაშია გავრცელებული აუცილებელია „სამართლებრივი სიკეთის მატარებელზე/მფლობელზე“ ზემოქმედება. ამის გარეშე ვერ შევძლებთ სამართლებრივი სიკეთის ხელყოფას თუ უშუალოდ მის მატარებელზე არ მოვახდინეთ რამენაირი ზემოქმედება. მაგალითად, მკვლელობის დროს ზემოქმედება, ხელყოფა ხდება ადამიანის სხეულზე და მხოლოდ ამის მეშვეობით არის შესაძლებელი ადამიანის სხეულში არსებული სიცოცხლის ხელყოფა - ადამიანის მოკვლა. ადამიანზე, უშუალოდ მის ფიზიკურ სხეულზე ან სულიერ სამყაროზე რაიმე ფორმით ზემოქმედებას ე. ი. ადამიანზე ხელყოფას მოითხოვს ჯანმრთელობის დაზიანებაც. სამართლებრივი სიკეთე (დანაშაულის ობიექტი) არის ადამიანის ჯანმრთელობა, რა თქმა უნდა, სიმძიმის სხვადასხვა ხარისხით ხელყოფილი, მაგრამ ზემოქმედების, ხელყოფის ობიექტს (დანაშაულის საგანს) წარმოადგენს ადამიანი.

ადამიანზე სათანადო ზემოქმედების გარეშე შეუძლებელია ასევე მისი სქესობრივი თავისუფლების ხელყოფა. აქაც ხელყოფის ობიექტი, საგანია ადამიანი, მაგრამ ხელყოფილი, სისხლისსამართლებრივად დაცული სამართლებრივი სიკეთე ადამიანის სქესობრივი თავისუფლება.

სისხლის სამართლის კოდექსის XXIII თავით - დანაშაული ადამიანის უფლებისა და თავისუფლების წინააღმდეგ - გათვალისწინებული ზოგიერთი დანაშაულით დაცულ სამართლებრივ სიკეთეთა ხელყოფა შესაძლებელია სიცოცხლის, ჯანმრთელობისა და სქესობრივი თავისუფლების მსგავსად, მხოლოდ ადამიანზე რაიმე ფორმით უშუალო ზემოქმედებით, ადამიანის ხელყოფით მაგალითად, ასეთია 143-ე (143¹, 143² - ნაწილობრივ) 144, 147, 150 და ა. შ. (სისხლის სამართლის კოდექსი, 1999/2022).

თუ ჩვენ გავაფართოებთ ხელყოფის ფორმას და ფიზიკურთან ერთად ფსიქიკურ ზემოქმედებასაც ვიგულისხმებთ, მაშინ ასეთ დანაშაულთა წრე კიდევ უფრო გაფართოვდება, სადაც ხელყოფის ობიექტია ადამიანი. მაგალი-

თად, მკვლევლობის დროს აუცილებელია რაიმე ფორმით ფიზიკური ზემოქმედება (დანის დარტყმა, საწამლავის მიცემა და ა. შ.), მაგრამ მუქარის დროს საკმარისია ადამიანზე ფსიქიკური ზემოქმედებაც. ფსიქიკური ზემოქმედებით არის შესაძლებელი ასევე იძულების განხორციელება. თუმცა აქ ყველგან, როგორც ფიზიკური, ისე ფსიქიკური ზემოქმედების დროს ხელყოფა ხდება უშუალოდ ადამიანზე, სამართლებრივი სიკეთის მატარებელზე და ამ გზით ხორციელდება დანაშაულის ობიექტის ხელყოფა ან მისთვის საფრთხის შექმნა.

თუმცა ამისგან განსხვავებით, ზოგჯერ ქმედების დანაშაულის საკანონმდებლო კვალიფიკაციიდან გამომდინარე, ისეა შესაძლებელი სამართლებრივი სიკეთის - ადამიანის უფლების ხელყოფა, რომ არ მოხდეს უშუალოდ ადამიანის ხელყოფა. მაგალითად, დანაშაულის პროვოკაცია, აქ ხდება მოქმედის მიერ პროვოცირებულის მხოლოდ დაყოლიება დანაშაულის ჩასადენად მისი სისხლისსამართლებრივ პასუხისგებაში მიცემის მიზნით და ადამიანის მიმართ ფიზიკურ ან ფსიქიკურ ზემოქმედებას ადგილი არ აქვს. თუმცა ფსიქიკურ ზემოქმედებასთან დაკავშირებით ბევრი რამ შეიძლება სადაო იყოს, მაგრამ აქ ფსიქიკურ ზემოქმედებას ადგილი აქვს წამქეზებლის, პროვოკატორის მხრიდან, რომელსაც მოქმედი თავის საზიანოდ და საშიშად არ მიიჩნევს. ეს არ არის ისეთი ტიპის ფსიქიკური ზემოქმედება, რაც იგულისხმება იძულებისა და მუქარის დროს, როდესაც პიროვნებაზე ხდება სიცოცხლის მოსპობის ან ჯანმრთელობის დაზიანების ანდა ქონების განადგურების მუქარა.

ამ შემთხვევაში არ ხდება ადამიანის სხეულზე უშუალო ზემოქმედება, მაგრამ ფსიქიკური ზემოქმედებით ხელყოფის ობიექტი მაინც ადამიანია. სიტყვის თავისუფლების ხელყოფა შეიძლება უშუალოდ ადამიანის ხელყოფის გარეშე. ასეთია სსკ-ის 154-ე და 156-ე მუხლით გათვალისწინებული ქმედება. სსკ-ის 157-ე მუხლით დაცული (გათვალისწინებული) სამართლებრივი სიკეთის ხელყოფა თავისუფლად შეიძლება ადამიანზე ზემოქმედების, ადამიანის ხელყოფის გარეშე. აქ უკვე ხელყოფის ობიექტი, საგანი იქნება სხვა რამ - პირადი ცხოვრების ამსახველი ინფორმაცია ან პერსონალური მონაცემები. მათი ხელყოფით შეიძლება ადამიანის უფლების ხელყოფა და არ არის აუცილებელი ადამიანის ხელყოფა სამართლებრივი სიკეთის დასაზიანებლად.

მსგავსია სსკ-ის 157¹-ის დიაპოზიციაც. ასევეა ჩამოყალიბებული სსკ-ის 158-ე მუხლი-კერძო კომუნიკაციის საიდუმლოების დარღვევა, 159-ე მუხლი-პირადი მიმოწერის, ტელეფონით საუბრის ან სხვაგვარი ხერხით შეტყობინების საიდუმლოების დარღვევა და 160-ე მუხლი-ბინის ან სხვა მფლობელობის ხელშეუხებლობის დარღვევა და კიდევ სისხლის სამართლის კოდექსის კერძო ნაწილის შესაბამისი მუხლებით გათვალისწინებული სხვა შემადგენლობები.

ადამიანის უფლების, როგორც სამართლებრივად დაცული უფლების ხელყოფა, ზოგიერთ შემადგენლობაში შესაძლებელია როგორც უშუალოდ ადამიანის ხელყოფით, ისე უამისოდ. როდესაც/სადაც შესაძლებელია ადამიანის უფლების ხელყოფა უშუალოდ ადამიანზე ზემოქმედების გარეშე, მაშინ ხელყოფის (ქმედების) ობიექტია სხვა რამ, რაზე ზემოქმედებითაც შესაძლებელია ადამიანის უფლების ხელყოფა, მაგალითად პირადი ცხოვრების ამსახველი ინფორმაცია ან პერსონალური მონაცემები. პირადი ცხოვრების ამსახველი ინფორმაცია ან პერსონალური მონაცემები შეიძლება მოვიპოვოთ უშუალოდ იმ ადამიანზე ზემოქმედების გარეშე, ვისაც ეს ინფორმაცია და ასე ხელვყოთ ადამიანის უფლება.

ამდენად, ადამიანის უფლების, როგორც სისხლისსამართლებრივად დაცული სამართლებრივი სიკეთის ხელყოფისათვის ყოველთვის აუცილებელი არ არის ქმედების ობიექტი (ხელყოფის ობიექტი) იყოს ადამიანი. ადამიანის უფლების ხელყოფა შეიძლება სხვა რაიმე ნივთზე ზემოქმედებით, რომელსაც უფლების დაცვისათვის პრაქტიკული მნიშვნელობა აქვს. რა თქმა უნდა, ადამიანისგან განსხვავებით ის ვერ იქნება „სამართლებრივი სიკეთის მატარებელი“, მაგრამ მხოლოდ მასზე ზემოქმედებით არის შესაძლებელი სამართლებრივი სიკეთის ხელყოფა ან მისთვის საფრთხის შექმნა.

ეს დამოკიდებულია იმაზე, თუ ქმედების შემადგენლობაში ადამიანის რა უფლებაა გათვალისწინებული სამართლებრივ სიკეთედ და რაზე ზემოქმედებით არის შესაძლებელი ამ სიკეთის ხელყოფა. ანუ მნიშვნელოვანია, თუ რა იქნება ასევე საკანონმდებლოდ გათვალისწინებული ქმედების ობიექტად.

როგორც ცნობილია, ზოგიერთი შემადგენლობა სისხლის სამართლის კოდექსში ისე ჩამოყალიბებულია, რომ არ ითვალისწინებს რაიმე ხელყოფის ობიექტს (ქმედების ობიექტს). სამართლებრივი სიკეთის, დანაშაულის ობიექტის საკანონმდებლო გათვალისწინების გარეშე შეუძლებელია ქმედების დანაშაულის საკანონმდებლო კვალიფიკაცია. ეს იმიტომ, რომ სამართლებრივი სიკეთე დანაშაულისათვის აუცილებელია, ძირითადი ნიშანია. იგივეს ვერ ვიტყვით ქმედების ობიექტზე (საგანზე), რაზე ზემოქმედებითაც, ქმედებითაც ხდება სამართლებრივი სიკეთის ხელყოფა. ასეთია, მაგალითად, მოწოდება საქართველოს კონსტიტუციური წყობილების ძალადობით შეცვლისაკენ- სსკ-ის მუხლი 317, მუხლი 320 -სახელმწიფო საიდუმლოების გახმაურება, მუხლი 310 - საქართველოს საგარეო უშიშროების ხელყოფა და ა. შ. აქ იგულისხმება ისეთი შემადგენლობები, რომლებიც ისეა საკანონმდებლოდ ჩამოყალიბებული, რომ სამართლებრივი სიკეთის ხელყოფისათვის არ მოითხოვს ვინმეზე ან რაიმეზე ზემოქმედებას, არ აქვს ქმედების ობიექტი (დანაშაულის საგანი).

მაგრამ ყველა შემადგენლობა საკანონმდებლოდ ითვალისწინებს დაცვის ობიექტს, სამართლებრივ სიკეთეს. ამის გარეშე შეუძლებელია ქმედების დანაშაულის კვალიფიკაცია, თუ ის არ ემსახურება რაიმე სიკეთის დაცვას დანაშაულის ხელყოფისაგან.

როგორც აღვნიშნეთ, უნდა განისაზღვროს მიზანი, ფუნქცია, ანუ რა უნდა იქნას დაცული სისხლისსამართლებრივად - ე. ი. სისხლისსამართლებრივად დაცულ სამართლებრივ სიკეთეთა წრე. ამის შემდეგ უკვე შერჩეული უნდა იქნას ამ მიზნის მიღწევის საშუალება, - მოხდეს კონკრეტული ქმედების დანაშაულის საკანონმდებლო კვალიფიკაცია, რომელიც სამართლებრივ სიკეთეებს ითვალისწინებს ადამიანის ამა თუ იმ უფლებას და მის შესაბამისად ქმედების შემადგენლობის სხვა ნივთებს. მათ შორის აუცილებლობის შემთხვევაში ქმედების ობიექტს. სამართლებრივი სიკეთის საკანონმდებლო გათვალისწინება აუცილებელია, რადგან მის გარეშე დანაშაული ვერ იქნება. ხოლო ქმედების ობიექტის (საგნის) გათვალისწინება წმინდა საკანონმდებლო კონსტრუქციის საკითხია, გასარკვევია რამდენად აუცილებელია ის შემადგენლობის სრულყოფილად საკანონმდებლოდ ჩამოყალიბებისათვის, კვალიფიკაციისათვის.

სისხლის სამართლის კოდექსის მუხლების ანალიზი გვიჩვენებს, რომ ზოგიერთ შემადგენლობაში სამართლებრივ სიკეთესთან ერთად აუცილებელია ქმედების ობიექტის საკანონმდებლო გათვალისწინება. ეს იმიტომ, რომ ამ შემადგენლობაში შეუძლებელია სამართლებრივი სიკეთის ხელყოფა კონკრეტულ ობიექტზე (ვინმეზე ან რაიმეზე) ზემოქმედების გარეშე. ასეთ დროს სამართლებრივ სიკეთესთან ერთად ქმედების ობიექტი ქმედების დანაშაულის საკანონმდებლო კვალიფიკაციისას აუცილებელი ნიშანია და მას ასევე დიდი მნიშვნელობა აქვს ქმედების დანაშაულად სასამართლო - საგამომიებო კვალიფიკაციისათვის. თუ ამ ყველაფერს კარგად გავანალიზებთ, შეგვიძლია ვთქვათ, რომ სამართლებრივ სიკეთესთან ერთად დანაშაულის სხვა ნიშნების და მათ შორის ქმედების ობიექტის სწორი კვალიფიკაცია მნიშვნელოვანი გარემოებაა ადამიანის უფლების სისხლისსამართლებრივი დაცვისათვის.

ქმედების ობიექტი და ქმედების სუბიექტი. თუ მათ განვიხილავთ იმ მნიშვნელობით, რომელსაც გულისხმობდა დანაშაულის ობიექტი და დანაშაულის სუბიექტი დანაშაულის ოთხნიშნოვანი ცნების მიხედვით განმარტებისას დანაშაულის შემადგენლობაში დანაშაულის ობიექტურ მხარესა და დანაშაულის სუბიექტურ მხარესთან ერთად, ბევრი რამ ნათელი უნდა გახდეს, რაც დღეს სადაოდ მიგვაჩნია.

დღეს კი სადაოდ მათ მნიშვნელობასთან ერთად დანაშაულის ცნებაში მათ ადგილია. მეცნიერთა ნაწილი თვლის, რომ ქმედების სუბიექტი და ქმედების ობიექტი ქმედებების შემადგენლობაში არ შედის და მოჰყავს საკმაოდ საინტერესო არგუმენტები (ნაჭყებია, 2016: 118). მეცნიერთა ნაწილი, თანაც გერმანული ლიტერატურის გავლენით ქმედების ობიექტსა და ქმედების სუბიექტს მიაკუთვნებს ქმედების ობიექტურ შემადგენლობას. აქ აღარ ვსაუბრობთ თვით *ქმედების სუბიექტის* და განსაკუთრებით *ქმედების ობიექტის* მნიშვნელობაზე. ამ უკანასკნელს შეიძლება სხვა მნიშვნელობაც მივცეთ, მაგალითად, დანაშაულის (ქმედების) საგნის. ეს საკითხი ჩვენ ზემოთ უკვე საკმაოდ განვიხილეთ. თუ ქმედების ობიექტს განვიხილავთ იმ მნიშვნელობით, რაც ზოგიერთ ავტორთან მოიაზრება ქმედების (დანაშაულის) საგნად, მაშინ მნიშვნელობასთან ერთად ადვილია მისი დანაშაულის ცნებაში, კერძოდ, კი ქმედების შემადგენლობაში ადგილის დადგენა. როდესაც ქმედების ობიექტში ვგულისხმობთ იმ საგანს, რაზე ზემოქმედებითაც ხდება სამართლებრივი სიკეთის ხელყოფა, მაგალითად, სხვისი მოძრავი ნივთი ქურდობისას, მაშინ ის მიეკუთვნება ქმედების ობიექტური შემადგენლობის ფაკულტატურ ნიშანს და მისი მნიშვნელობა ქმედების დანაშაულად კვალიფიკაციისათვის უფრო ადვილი გასაგებია.

მაგრამ როდესაც ქმედების ობიექტში ვგულისხმობთ სისხლისსამართლებრივად დაცულ ობიექტს, სამართლებრივ სიკეთეს, მაგალითად, სიცოცხლეს, ჯანმრთელობას და ა. შ., რომლის დასაცავადაც უნდა იქმნებოდეს კონკრეტული ან სხვა ნორმა, მაშინ მისი ადგილისა და მნიშვნელობის დადგენას დანაშაულის ცნებაში არსებითი მნიშვნელობა აქვს.

აქ შეიძლება ნაკლებად გავიზიაროთ ის მოსაზრება, რომლის მიხედვით ქმედების ობიექტი (იგულისხმება დანაშაულის ობიექტის, სისხლისსამართლებრივად დაცული სიკეთე) არ მიეკუთვნება ქმედების შემადგენლობას. დანაშაულის ოთხნიშნოვანი (ოთხწევროვანი) დაყოფის დროს დანაშაულის შემადგენლობას დანაშაულის ობიექტური მხარისა (ამჟამად ძირითადად ქმედების ობიექტური შემადგენლობის მნიშვნელობით) და დანაშაულის სუბიექტური მხარის (ამჟამად ქმედების სუბიექტური შემადგენლობა) გარდა, მიეკუთვნებოდა დანაშაულის ობიექტი და დანაშაულის სუბიექტი.

სად არის ახლა მათი - დანაშაულის ობიექტისა და დანაშაულის სუბიექტის ადგილი დანაშაულის სამნიშნოვანი ცნებების მიხედვით განმარტებისას. არადა ახლა უკვე ქართულ იურიდიულ ლიტერატურაში გაბატონებულია დანაშაულის სამნიშნოვანი ცნება (ქმედების შემადგენლობა, მართლწინააღმდეგობა და ბრალი).

ქმედების შემადგენლობა არის ქმედების დანაშაულად კვალიფიკაციის პირველი და უმნიშვნელოვანესი ეტაპი. მხოლოდ ამის შემდეგ შეიძლება ვისაუბროთ მის მართლზომიერად ან მართლსაწინააღმდეგოდ და ბრალეულ ანდა არაბრალეულ ჩადენაზე.

რისთვის იქმნება (ყოველ შემთხვევაში უნდა იქმნებოდეს) რომელიმე ქმედების საკანონმდებლო შემადგენლობა? ქმედების შემადგენლობის საკანონმდებლოდ ჩამოყალიბებისა და კვალიფიკაციის მიზანი უნდა იყოს რაიმე სამართლებრივი სიკეთის (ობიექტის) გათვალისწინება და მისი დაცვა დანაშაულებრივი ხელყოფისაგან. სამართლებრივი სიკეთის, დასაცავი ობიექტის გათვალისწინების გარეშე ქმედების შემადგენლობის საკანონმდებლო კვალიფიკაცია შეუძლებელიცაა და მიზანშეუწონელიც. როგორ შეიძლება სისხლის სამართლის კოდექსში იყოს მუხლი უშუალო ობიექტის, კონკრეტული სამართლებრივი სიკეთის გაუთვალისწინებლად?!

ამდენად, ქმედების ობიექტი, რა თქმა უნდა, დანაშაულის ობიექტის, სამართლებრივი სიკეთის მნიშვნელობით, აუცილებელი, ძირითადი ნიშანია ქმედების შემადგენლობის საკანონმდებლო კვალიფიკაციისათვის. სამართლებრივი სიკეთის (ქმედების ობიექტის) გარეშე ნორმის ჩამოყალიბებას აზრი არ აქვს (ყოველ შემთხვევაში არ უნდა ჰქონდეს). თუ ქმედება დაცვის ობიექტად, სამართლებრივ სიკეთედ არ ითვალისწინებს ადამიანის ამა თუ იმ უფლებას, მაგალითად, სიცოცხლეს, ჯანმრთელობას, სიტყვის თავისუფლებას და ა. შ. მაშინ ის ვერ მოემსახურება ამ სამართლებრივ სიკეთეთა სისხლისსამართლებრივ დაცვას. და თუკი შემადგენლობა არ ითვალისწინებს რაიმე დაცვის ობიექტს, სამართლებრივ სიკეთეს, რის საფუძველზე და რისთვის უნდა შეიქმნას იგი?!

ეს მიუთითებს იმაზე, რომ ქმედების ობიექტი უნდა შედიოდეს დანაშაულის ცნებაში, თუ დანაშაულის ოთხნიშნოვანი დაყოფის დროს მას ცალკე ადგილი ეთმობოდა, სამნიშნოვანი დაყოფის დროს მისი ადგილი მართლწინააღმდეგობასა ანდა ბრალში არ არის და რჩება მხოლოდ და მხოლოდ ქმედების შემადგენლობაში. ქმედების შემადგენლობიდან კი უფრო ლოგიკურია მისი ობიექტურ შემადგენლობაში გათვალისწინება.

დანაშაულის ობიექტია ის სამართლებრივი სიკეთე, რის დასაცავადაც ყალიბდება კონკრეტული ქმედება საკანონმდებლოდ დანაშაულად ე. ი. ამ უშუალო ობიექტის, კონკრეტული სამართლებრივი სიკეთის დასაცავად ხდება ქმედების დანაშაულად საკანონმდებლო კვალიფიკაცია. ამიტომ ქმედების შემადგენლობამ აუცილებლად უნდა გაითვალისწინოს ის ობიექტი, რის დასაცავადაც მოხდა მისი დანაშაულად კვალიფიკაცია. ვფიქრობ, ამ მსჯელობაში

არის ლოგიკა, რომლის გათვალისწინება აუცილებელია სწორი დასკვნის გასაკეთებლად. დასკვნა კი ასეთია, რომ *ქმედების დანაშაულად კვალიფიკაცია არ უნდა იყოს თვითმიზანი და ის უნდა იყოს საშუალება რაიმე სამართლებრივი სიკეთის დასაცავად, რომელიც ამ ქმედების დანაშაულად კვალიფიკაციის მიზანს წარმოადგენს. საშუალებას არ შეიძლება და არც უნდა მივანიჭოთ მიზანზე მეტი მნიშვნელობა. ჯერ უნდა განვსაზღვროთ მიზანი (დასაცავი სამართლებრივი სიკეთე) და შემდეგ შევარჩიოთ მისი მიღწევის საშუალება (სამართლებრივი სიკეთის დასაცავად მისი გათვალისწინებით მოხდეს ქმედების დანაშაულად საკანონმდებლო, და არა მხოლოდ ასეთი, კვალიფიკაცია).*

ასევე საინტერესო და გასარკვევია ქმედების სუბიექტის საკითხი. აქ იგულისხმება მისი ადგილი და მნიშვნელობა დანაშაულის ცნებაში.

დანაშაულის ოთხნიშნოვანი დაყოფის მიხედვით დანაშაულის სუბიექტი დანაშაულის შემადგენლობის ერთ-ერთი აუცილებელი ნიშანია დანაშაულის ობიექტთან, დანაშაულის ობიექტურ მხარესთან და დანაშაულის სუბიექტურ მხარესთან ერთად.

როგორც უკვე აღვნიშნეთ, ქმედების სუბიექტის საკითხი ქმედების ობიექტთან ერთად იწვევს აზრთა სხვადასხვაობას. ქმედების ობიექტისაგან განსხვავებით, ქმედების სუბიექტის მნიშვნელობაზე იმ მოცულობის დავა არ არის, რაც ქმედების ობიექტთან დაკავშირებით. აქ უფრო საკამათოა მისი ადგილი - მიეკუთვნება თუ არა ის ქმედების შემადგენლობას. როგორც უკვე აღვნიშნეთ, მეცნიერთა ნაწილი თვლის, რომ ის არ უნდა მიეკუთვნოს ქმედების შემადგენლობას, ნაწილი კი მას ქმედების შემადგენლობას მიაკუთვნებს.

როგორც ქმედების ობიექტს, ისე ქმედების სუბიექტს დანაშაულის ოთხწევროვანი ცნების მიხედვით დანაშაულის შემადგენლობაში ჰქონდა თავის ადგილი. სად არის მისი ადგილი დანაშაულის ცნებაში სამნიშნოვანი განმარტებისას? თუ ის არ მიეკუთვნება ქმედების შემადგენლობას, მაშინ ხომ ვერ მივაკუთვნებთ მართლწინააღმდეგობას ანდა ბრალს? რა თქმა უნდა, ეს ალოგიკური იქნებოდა. თუ საერთოდ არ მივაკუთვნებთ სუბიექტს დანაშაულს და მისი ცნების გარეთ გავიტანთ, მაშინ მოქმედის, უშუალოდ შემადგენლობის განმხორციელებლის გარეშე რამდენად ლოგიკურია მის დასჯადობაზე მსჯელობა?

შემადგენლობას ახორციელებს მოქმედი, ამსრულებელი (ან როგორც ზოგ წიგნებშია მოხსენიებული სუბიექტი). აქაც ტერმინზე მეტად მისი მნიშვნელობა და ადგილია საყურადღებო ანუ შინაარსს უფრო მეტი დატვირთვა უნდა მიეცეს, ვიდრე მისი გამოხატვის ფორმას (მოქმედი, ამსრულებელი, სუბიექტი. ამ საკითხზე იხ. ფუტკარაძე, 2011: 179-180).

როგორც მნიშვნელოვანია იმის დადგენა, თუ რისი ხელყოფა მოხდა, იყო თუ არა ეს სისხლისსამართლებრივად დაცული სამართლებრივი სიკეთე, ასევე მნიშვნელოვანია ვის მიერ და როგორ მოხდა სამართლებრივი სიკეთის ხელყოფა. მით უმეტეს, რომ ზოგიერთ შემთხვევაში სამართლებრივი სიკეთის ხელყოფა შესაძლებელია მხოლოდ სპეციალური ამსრულებლის ან საერთოდ იურიდიული პირის მიერ. ეს კიდევ ცალკე მსჯელობის საგანია.

ლოგიკურია, რომ ქმედების ჩასადენად აუცილებელია მოქმედი, მაგრამ რამდენად აუცილებელია მოქმედის ქმედების შემადგენლობაში გათვალისწინება? რადგანაც მოქმედის გარეშე დანაშაულის ჩადენა შეუძლებელია, ამიტომ მოქმედისათვის დანაშაულის ცნებაში ადგილის მიჩენა ლოგიკური და სავალდებულოა. რადგან „პასუხისმგებლობის საფუძველია დანაშაული“, ამიტომ დანაშაული უნდა ითვალისწინებდეს იმასაც, თუ ვის მიერ შეიძლება მისი ჩადენა, ანუ ვინ შეიძლება იყოს მისი ჩამდენი, ამსრულებელი. და ვის შეიძლება დაეკისროს სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობა, როგორც უშუალო ამსრულებელს.

შეიძლება ხელყოფილი იყოს სამართლებრივი სიკეთე, მაგალითად, გარდაიცვალოს ადამიანი, მაგრამ არ იყოს მოქმედი, მაშინ არ იქნება განხორციელებული დანაშაული და ვერც ვერავის მივცემთ სისხლისსამართლებრივ პასუხისმგებლობაში.

რატომ იქმნება სისხლისსამართლებრივი ნორმა? იგი უნდა იქმნებოდეს სამართლებრივი სიკეთის დასაცავად. ვინ შეიძლება ხელყოს სამართლებრივი სიკეთე? ადამიანმა (და უკვე ჩვენი სისხლის სამართლის კოდექსით იურიდიულმა პირმაც). ჩვენი მიზანია, რომ ადამიანმა არ ჩაიდინოს დანაშაული, არ ხელყოს სამართლებრივი სიკეთე. ამიტომ სამართლებრივ სიკეთესთან ერთად მოქმედისთვის დანაშაულის ცნებაში ადგილის მიჩენა სავალდებულოა, რომ მან (მოქმედმა) წინასწარ იცოდეს თუ რისი ხელყოფისათვის (სამართლებრივი სიკეთე) და ვის (ამსრულებელი) შეიძლება დაეკისროს სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობა.

დასაცავ სამართლებრივ სიკეთეთა წრის განსაზღვრასთან ერთად ქმედების დანაშაულად კვალიფიკაციისათვის აუცილებელია სამართლებრივი სიკეთის ხელმყოფ პირთა წრის განსაზღვრა, იმის დადგენა, თუ ვის შეუძლია თეორიულ - საკანონმდებლო და შემდეგ პრაქტიკულ დონეზე კონკრეტული სამართლებრივი სიკეთის ხელყოფა. ვინ შეიძლება იყოს სამართლებრივი სიკეთის ხელყოფისუნარიანი. ამ ნიშნის შემადგენლობაში განსაზღვრა აუცილებელია ადამიანის უფლების დასაცავად.

თუ მოქმედმა უნდა იცოდეს ის თუ რისი ხელყოფა არ შეიძლება სისხლისსამართლებრივად, ანუ რა არის დაცული (სამართლებრივ სიკეთეთა წრე), ასევე უფლება აქვს იცოდეს, თუ ვის მიერ არ შეიძლება ამ სიკეთეთა ხელყოფა. ე. ი. განსაზღვრული უნდა იყოს ასევე მოქმედ პირთა, ამსრულებელთა წრე.

კანონიერების პრინციპიდან და ნორმის განსაზღვრულობიდან გამომდინარე, კანონმდებელმა წინასწარ უნდა განსაზღვროს სამართლებრივ სიკეთეთა და მის ხელყოფთა წრე, ე. ი. ე. წ. - ქმედების ობიექტი და სუბიექტი.

ის საკითხი, თუ როგორ შეიძლება მოხდეს სამართლებრივი სიკეთის ხელყოფა და როდის შეიძლება ის ჩაითვალოს მართლზომიერად ან არაბრალეულად, ეს არის დანაშაულის სხვა ნიშნების ჩამოყალიბების, კვალიფიკაციის წინაპირობა.

სამართლებრივი სიკეთის დასაცავად მნიშვნელოვანია განისაზღვროს რისი ხელყოფა არ შეიძლება, ვის მიერ არ შეიძლება და როგორ ხელყოფა არ შეიძლება. ე. ი. უნდა განისაზღვროს, საკანონმდებლოდ დადგინდეს, რომ არ შეიძლება:

- ✓ რისი ხელყოფა - სამართლებრივი სიკეთე, დაცვის ობიექტი;
- ✓ ვის მიერ ხელყოფა - ამსრულებელი (მოქმედი);
- ✓ როგორი ხელყოფა - ქმედების ობიექტური და სუბიექტური შემადგენლობის სხვა ნიშნები და ასევე მართლწინააღმდეგობისა და ბრალის დადგენა ანდა გამორიცხვის გარემოებები.

ეს ყოველივე მიუთითებს იმას, რომ ადამიანის უფლების სისხლისსამართლებრივი დაცვისათვის აუცილებელია ის განვსაზღვროთ დაცვის ობიექტად, სამართლებრივ სიკეთედ, განვსაზღვროთ პირთა წრე, ვინც შეიძლება ხელყოს ეს სიკეთე და როგორ შეიძლება ხელყოს. აქვე უნდა განისაზღვროს *საგამონაკლისო შემთხვევები, როცა ადამიანის უფლების ხელყოფა შეიძლება, მართლზომიერია ისევე სხვა ადამიანის უფლების დასაცავად.*

ლოგიკურია, რომ მოქმედმა (ამსრულებელმა) უნდა ჩაიდინოს ქმედება (მისი შემადგენლობა). ე. ი. ქმედების ჩადენა შეუძლებელია მოქმედის გარეშე. სამართლებრივი სიკეთის ხელყოფისათვის აუცილებელია ქმედებასთან ერთად მისი მოქმედი. მხოლოდ ქმედების გათვალისწინება ვერ იქნება საკმარისი სამართლებრივი სიკეთის დასაცავად, თუ არ გავითვალისწინებთ მის ჩამდენსაც, მოქმედსაც.

ჩვენ გვინდა სამართლებრივი სიკეთის დაცვა. ამისათვის არ უნდა იქნეს ჩადენილი ქმედება, რომელიც ხელყოფს მას. ქმედებაზე უარი უნდა თქვას

მან, ვისაც პოტენციურად ამ ქმედების ჩადენა და ამით სამართლებრივი სიკეთის ხელყოფა შეუძლია. ამიტომ როგორც აუცილებელია წინასწარ განვსაზღვროთ სამართლებრივი სიკეთე და ქმედება, ასევე მოქმედი, ვისაც ქმედების ჩადენა შეუძლია. ქმედებაში იგულისხმება შემადგენლობის სხვა ნიშნები, რომლებიც წინასწარ არის კვალიფიცირებული და რომელიც უნდა ემსახურებოდეს სამართლებრივი სიკეთის დაცვას.

სამართლებრივი სიკეთის დაცვა შეიძლება მაშინ, თუ მოქმედი იტყვის უარს მის ხელყოფაზე. ამისათვის კი აუცილებელია მისი ადგილისა და მნიშვნელობის განსაზღვრა დანაშაულის ცნებაში. თუკი მოქმედს გავიტანთ დანაშაულის ცნების გარეთ და დანაშაულს ისე ჩამოვაცალიებთ, ამსრულებლის გარეშე, მაშინ სამართლებრივი სიკეთის ხელყოფა უნდა შეიძლებოდეს მის გარეშეც. ეს კი დღევანდელ სისხლის სამართალში მიუღებელია. სამართლებრივი სიკეთის ხელყოფისათვის აუცილებელია მოქმედი, ამსრულებელი, ის თუ როგორ, რა ვითარებაში, იმოქმედებს, ეს სხვა საკითხია. მოქმედი - ქმედება - შედეგი - ეს არის ის სამკუთხედი, რომლის ხელოვნური ხელყოფა და დარღვევა არ შეიძლება და რომელიც უნდა ემსახურებოდეს სამართლებრივი სიკეთეს (ჩვენს შემთხვევაში ადამიანის უფლების) დაცვას.

შედეგი არის ხელყოფილი ან საფრთხეშემქმნილი სამართლებრივი სიკეთე, რომელიც სისხლისსამართლებრივად დაცულია და არ უნდა იქნეს ხელყოფილი.

მოქმედი არის ის, ვისაც არ უნდა ხელყო სამართლებრივი სიკეთე და მაინც ხელყო. ქმედება არის ის თუ როგორ და რა ვითარებაში ხელყო მოქმედმა სამართლებრივი სიკეთე. რა ქმედება და რა ვითარებაში არ უნდა ჩაედინა და მაინც ჩაიდინა. ისმება კითხვა მხოლოდ ქმედების აკრძალვა, ქმედების დანაშაულად კვალიფიკაცია შედეგისა და მოქმედის გარეშე მოგვეცემს თუ არა შედეგს და იქნება თუ არა სრულყოფილი? ჩვენი მიზანი ხომ სამართლებრივი სიკეთის დაცვაა. როგორც ვთქვით, სამართლებრივი სიკეთე შეიძლება ხელყოს მოქმედება. ამიტომ მხოლოდ ქმედება (თუნდაც შემადგენლობა) მიზნის გათვალისწინების გარეშე ვერ მოემსახურება მის დაცვას. *ქმედების დასჯა, ქმედების დანაშაულად კვალიფიკაცია არ უნდა იყოს თვითმიზანი. ის უნდა მოემსახუროს კონკრეტულ მიზანს - სამართლებრივი სიკეთის (ადამიანის უფლების) დაცვას.* ამიტომ შემადგენლობამ უნდა გაითვალისწინოს მიზანიცა და საშუალებაც, რომ ერთობლიობაში მოემსახუროს მის მიღწევას - სამართლებრივი სიკეთის დაცვას. მიზნის მისაღწევად ასევე აუცილებელია იმ ადრესატების განსაზღვრა, ვინც შეიძლება ქმედებით ხელყოს ჩვენი მიზანი - ადამიანის უფლების დაცვა. ქმედება დანაშაულად კვალიფიცირდება იმიტომ,

რომ ის არ ჩაიდინოს მოქმედმა. თუ მოქმედი უარს იტყვის სამართლებრივი სიკეთის ხელყოფაზე, მაშინ არც ქმედების ნიშნების აღწერა დაგვჭირდება. რადგან ხშირად მოქმედი ნებაყოფლობით უარს არ ამბობს სამართლებრივი სიკეთის ხელყოფაზე, ჩვენ მას წინასწარ განვუსაზღვრავთ რისი ხელყოფა არ შეიძლება და როგორი ქმედებით არ შეიძლება, რადგან არ არსებობს დანაშაულის კანონის გარეშე, კანონით უნდა განისაზღვროს, ყველა ნიშანი დანაშაულის როგორ ცნებასაც არ უნდა დავეყრდნობთ, სამნიშნოვანს, ოთხნიშნოვანს თუ ხუთს და ა. შ. საკანონდებლოდ უნდა განისაზღვროს რისი ხელყოფა არ შეიძლება, როგორი ხელყოფა არ შეიძლება და ვის მიერ არ შეიძლება.

ნორმის განსაზღვრულობისა და ადამიანის უფლების დასაცავად აუცილებელია ნებისმიერმა მოქალაქემ იცოდეს არა მხოლოდ მისი უფლება, არამედ ისიც თუ რა არის მათგან სისხლისსამართლებრივად დაცული, როგორი ქმედების ჩადენისგან არის დაცული და ვინ შეიძლება აგოს პასუხი ამისათვის, ანუ ვინ შეიძლება იყოს კონკრეტული მუხლით, ნორმით განსაზღვრული დანაშაულის ქმედების ჩამდენი (ამსრულებელი). მოქმედის თვისების, მნიშვნელობისა და ადგილის განსაზღვრა ხელს უწყობს ამ დანაშაულისათვის პასუხისმგებელ პირთა წრის განსაზღვრას. ეს კი თავის მხრივ ადამიანის უფლების ამ კუთხით დაცვას ემსახურება. მოქალაქემ უნდა იცოდეს ვინ შეიძლება პოტენციურად, ფორმალურად ხელყოს მისი ესა თუ ის უფლება კონკრეტული ნორმით განსაზღვრული ქმედებით და რამდენად შეიძლება იყოს ის ამ დანაშაულის ამსრულებელი ან ამ დანაშაულით დაცული სამართლებრივი სიკეთის მატარებელი.

როდესაც დანაშაულის ქმედება ადამიანის უფლების ხელყოფას ეხება, ადამიანი შეიძლება იყოს ამ ქმედების ან ამსრულებელი ან სამართლებრივი სიკეთის მატარებელი. თუკი მნიშვნელოვანია სამართლებრივი სიკეთისა და მის მატარებელთა წრის განსაზღვრა და დაზუსტება, ასევე მნიშვნელოვანია ამსრულებელთა წრის განსაზღვრა და დაზუსტება. მოქმედის ადგილის დადგენას დანაშაულის ცნებაში დიდი მნიშვნელობა აქვს ქმედების დანაშაულად კვალიფიკაციისათვის და მაშასადამე, ამ კუთხით ადამიანის უფლების დაცვისათვის.

თუკი შეუძლებელია დანაშაულის ჩადენა მოქმედის გარეშე, მაშინ ის მისი აუცილებელი ნიშანია. და თუკი აუცილებელი ნიშანია, მაშინ მას უნდა მოეძებნოს ადგილი დანაშაულის ცნებაში (თუნდაც სამწვეროვანი დაყოფის დროს). ყველაზე ლოგიკურია მოქმედი დავუკავშიროთ ქმედებასა (საშუალებას) და შედეგს (მიზანს), რადგან ისინი ერთობლიობაში ემსახურებიან (ყოველ შემთხვევაში უნდა მოემსახურონ) სამართლებრივი სიკეთის დაცვას.

როგორც ცნობილია, დანაშაულის სამნიშნოვანი დაყოფის მიხედვით, ქმედება და შედეგი მიეკუთვნება ქმედების შემადგენლობას, სახელდობრ, ქმედების ობიექტურ შემადგენლობას. ამიტომ ქმედებასა და შედეგთან და კიდევ სხვა ნიშნებთან ერთად მოქმედი (ამსრულებელი ან სუბიექტი, როგორც იურიდიულ ლიტერატურაშია) მიეკუთვნება ქმედების ობიექტური შემადგენლობის ძირითად ნიშანს. ე. ი. ისეთ ნიშანს, რომლის გარეშეც შემადგენლობა ვერ განხორციელდება.

მართლაც შეუძლებელია ქმედების ჩადენა და სამართლებრივი სიკეთის ხელყოფა თვით ქმედების ჩამდენის - მოქმედის გარეშე. შეიძლება ჩვენ აქ მოვისმინოთ კოლეგების კრიტიკული მოსაზრება, მაგრამ დანაშაულის თავიდან ასაცილებლად, სამართლებრივი სიკეთის დასაცავად აუცილებელია დანაშაულის ცნებაში ქმედების შემადგენლობის ჩადენისუნარიანი მოქმედის წინასწარ განსაზღვრა და მისთვის სათანადო ადგილის მიჩენა.

სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობა ხომ მოქმედს უნდა დაეკისროს პრევენციისათვის, რათა მან კვლავ ან სხვამ აღარ ჩაიდინოს სამართლებრივი სიკეთის ხელყოფა. მოქმედი, ქმედება - სამართლებრივი სიკეთე, შედეგი, ობიექტი ერთმანეთთან მტკიცედ არის დაკავშირებული. ქმედება თავისთავად, მოქმედის გარეშე ვერც მოემსახურება და ვერც ხელყოფს სამართლებრივი სიკეთის დაცვას. *ქმედება აკავშირებს მოქმედსა და შედეგს - ხელყოფილ ან საფრთხეშექმნილ სამართლებრივ სიკეთეს - ადამიანის უფლებას.*

ამიტომ სადაც გათვალისწინებულია დასაცავი სამართლებრივი სიკეთე და მისი ხელყოფის ესა თუ ის ფორმა - ქმედება სხვადასხვა ნიშნით - იქ უნდა იყოს გათვალისწინებული ამ ქმედების ჩადენისუნარიანი მოქმედი ამსრულებელიც, რომლის წინააღმდეგ და რომლის დანაშაულისგან თავის შესაკავებლადაც ესა თუ ის კონკრეტული ქმედება დანაშაულად ჩამოყალიბებული და კვალიფიცირებულია.

დასკვნა. ამდენად, ადამიანის უფლების სისხლისსამართლებრივი დაცვისათვის, სისხლის სამართლის დაცვის ფუნქციიდან გამომდინარე, აუცილებელია ადამიანის უფლების აღიარება უმნიშვნელოვანეს სისხლისსამართლებრივად დაცულ სამართლებრივ სიკეთედ.

ადამიანის უფლების სამართლებრივი სიკეთისა თუ დანაშაულის ობიექტის სახით ჩამოყალიბებაზე მეტად მნიშვნელოვანია მისი, როგორც სისხლისსამართლებრივად დასაცავი საქართველოს კონსტიტუციით გარანტირებული, ადამიანის უფლებათა დაცვის საყოველთაო დეკლარაციით განსაზღვრული და ადამიანის უფლებათა დაცვის ევროპული კონვენციითა და მისი

დამატებითი ოქმებით გაცხადებული ღირებულების ქმედების შემადგენლობაში ადგილისა და დანიშნულების სწორი განსაზღვრა.

როგორც ზემოთ ვნახეთ, ადამიანის უფლების სისხლისსამართლებრივი დაცვის თვალსაზრისით საყურადღებო, საინტერესო და მნიშვნელოვანია ქმედების დანაშაულად კვალიფიკაციისა და სასჯელის დანიშვნის სხვა თემატიკასთან ერთად ასევე დანაშაულის ობიექტისა და საგნის (სამართლებრივი სიკეთისა და ხელყოფის ობიექტის) და ქმედების ობიექტისა და ქმედების სუბიექტის საკითხის გამოკვლევა.

რა თქმა უნდა, ადამიანის უფლების სისხლისსამართლებრივი დაცვა ქმედების დანაშაულად კვალიფიკაციისა და სასჯელის დანიშვნის პრობლემატიკის მთელ რიგ საკითხებს გულისხმობს, რომელთაგან თითოეულს თავისი დანიშნულება და ფუნქცია აქვს. ამ საკითხების გამოკვლევას ჩვენ სხვა დროისათვის შევეცდებით და წარმოვუდგენთ მკითხველს.

ვფიქრობთ, ამ ნაშრომში გადმოცემული საკითხების გაცნობა მკითხველისთვის საინტერესოა ადამიანის უფლების სისხლისსამართლებრივი დაცვის თვალსაზრისით.

გამოყენებული ლიტერატურა:

ტურავა (2011): მერაბ ტურავა, სისხლის სამართალი, ზოგადი ნაწილი, დანაშაულის მოძღვრება, გამომცემლობა „მერიდიანი“, თბილისი;

ნაჭყებია (2016): გურამ ნაჭყებია ნაჭყებია, სისხლის სამართალი, ზოგადი ნაწილი, სახელმძღვანელო, მეორე გამოცემა, თბილისი, 2016.

ფუტკარაძე (2011): ედიშერ ფუტკარაძე, კორუფცია საქართველოში: კრიმინოლოგიური ანალიზი და სასამართლო პრაქტიკის კომენტარი / პროექტის ხელმძღვანელი: ოთარ გამყრელიძე; რედაქტორი: გიორგი ღლონტი. ავტორები: გ. ღლონტი, ი. ლაგვილავა, ზ. მარუაშვილი, ე. წიკლაური, ო. გამყრელიძე, თ. ებრალიძე, ე. ფუტკარაძე. სარედ. კოლ. : მ. მოსულიშვილი, გ. თორდია, მ. ბაძაღუა, ჯ. გახოკიძე. ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის თინათინ წერეთლის სახელმწიფოსა და სამართლის ინტიტუტი, თბილისი;

სისხლის სამართლის ზოგადი ნაწილი (2007): სისხლის სამართლის ზოგადი ნაწილი, სახელმძღვანელო, ავტორთა კოლექტივი, რედაქტორი გურამ ნაჭყებია, ირაკლი დვალიძე, გამომცემლობა „მერიდიანი“, თბილისი;

საქართველოს კონსტიტუცია 1995/2020: საქართველოს კონსტიტუცია, 24/08/1995. გამოქვეყნების თარიღი, 24/08/1995; ბოლო ცვლილება: 29/06/2020;

ხელმისაწვდომია <https://matsne.gov.ge/ka/document/view/30346?publication=36>

სისხლის სამართლის კოდექსი 1999/2022: საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსი. მიღების თარიღი: 22/07/1999; გამოქვეყნების თარიღი: 13/08/1999; ბოლო ცვლილება, 06/06/2022; ხელმისაწვდომია: <https://matsne.gov.ge/ka/document/view/16426?publication=241> ბოლო ნახვა, 12/12/ 2021

ადამიანის უფლებათა საყოველთაო დეკლარაცია, 60 წლისთავი, სპეციალური გამოცემა, 1948-2008 ხელმისაწვდომია <https://www.supremecourt.ge/files/upload-file/pdf/aqtebi3.pdf>

ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა დაცვის კონვენცია და მისი დამატებითი ოქმები, ხელმისაწვდომია: http://www.sps.gov.ge/images/files/pdf/text_14182885780.pdf

Claus Roxin 2006: Claus Roxin, Strafrecht, Allgemeiner Teil, Band I, Grundlagen. Der Aufbau der Verbrechenslehre, 4. Auflage, Muenich, 2006;